

Coordonatori:
Ion ALBULESCU
Horațiu CATALANO

**EDUCAȚIA
,
SOCIALĂ**
**SINTEZE PENTRU
PROFESORI**

Cuvânt-înainte	11
PARTEA I. EDUCAȚIE SOCIALĂ – GÂNDIRE CRITICĂ ȘI DREPTURILE COPILULUI	
I. FORMULAREA DE ÎNTREBĂRI, Delia MUSTE	17
1. Capacitatea de a ne mira	17
2. Valoarea întrebărilor	20
3. Rolul întrebărilor în predarea științelor sociale	22
4. De ce nu luăm totul ca fiind cunoscut?	23
5. Tipuri de întrebări.....	24
6. Constructivismul și formularea de întrebări.....	25
7. Procesul de formulare a întrebărilor.....	27
8. Modalități alternative de a formula întrebări	29
9. Rolul formulării de întrebări în procesul de formare și dezvoltare a gândirii critice	30
10. Tehnici de valorificare a întrebărilor utilizate în activitatea didactică	33
11. De ce evită elevii să pună întrebări la lecții?	35
12. Metode de încurajare a adresării întrebărilor în clasă	37
13. Chestionarea socratică	39
14. Coeficientul de curiozitate	41
Bibliografie	42
II. ARGUMENTAREA UNUI PUNCT DE VEDERE PERSONAL,	
Ion ALBULESCU	45
1. Fapte și opinii	45
2. Susținerea opiniei proprii	50
3. Formularea întrebărilor și a răspunsurilor	55
4. Schimbul de opinii. Compararea opiniilor	57
5. De ce avem nevoie de argumente	60
6. Condiții pentru acceptarea unui argument formulat de o altă persoană	68
7. Stereotipii și prejudecăți	70
8. Persuasiunea	73
Bibliografie	77
III. DREPTURILE ȘI RESPONSABILITĂȚILE COPILULUI,	
Anca ANI-RUS, Horațiu CATALANO	83
1. Perspectiva istorică a drepturilor copilului	83
2. Drepturi ale copilului și responsabilități asociate acestora	88
3. Exemple de bune practici cu privire la drepturi și responsabilități ale copiilor	91
3.1. Exemple de activități propuse pentru elevii clasei a V-a, pentru promovarea drepturilor și responsabilităților în rândul elevilor.....	91
3.2. Lectoratul cu părinții – activitate propusă pentru conștientizarea drepturilor și responsabilităților copiilor	98
Bibliografie	102

IV. MODALITĂȚI DE EXERCITARE A DREPTURILOR ȘI DE ASUMARE	
A RESPONSABILITĂȚILOR, Constantina CATALANO	105
1. Copiii, promotori ai propriilor drepturi.....	105
2. Școala ca spațiu de exprimare, exercitare și asumare a drepturilor și responsabilităților	114
Bibliografie	121
V. RESPECTAREA, APĂRAREA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI,	
<i>Gabriela MESTIC, Horațiu CATALANO</i>	123
1. Respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copiilor.....	123
2. Categorii de copii în situații de risc și cu cerințe educaționale speciale.....	127
3. Instituții guvernamentale, interguvernamentale și nonguvernamentale cu rol în respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copilului.....	130
4. Activități propuse pentru Programul Național „Școala altfel”, cu scopul de a promova și apăra drepturile copiilor aflați în situații de risc și a celor cu cerințe educaționale speciale.....	133
Bibliografie	144
VI. PROIECTUL EDUCAȚIONAL, Denisa UNGURĂȘAN	147
1. Exigențe curriculare.....	147
2. Etapele realizării proiectului	148
Bibliografie	171
PARTEA A II-a. EDUCAȚIE SOCIALĂ – EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ	
I. CARACTERISTICI ALE SOCIETĂȚII CONTEMPORANE. IDENTITATE ȘI DIVERSITATE CULTURALĂ, Cornelia STAN	175
1. Diversitatea culturală – o caracteristică a societății contemporane	175
2. Complexitatea identității personale în prezent. Identitatea culturală proprie și identitatea culturală a celorlalți	177
2.1. Patrimoniul cultural, moștenirea culturală	180
2.2. Tradiții și obiceiuri comune/diferite ale culturilor.....	181
2.3. Patriotismul și manifestările sale	182
3. Raportul „eu” – „ceilalți”, „noi” – „ceilalți” în societatea multiculturală și în societatea interculturală	184
Bibliografie	189
II. PERSOANA ȘI SOCIETATEA INTERCULTURALĂ, Cornelia STAN	191
1. Principii și valori ale societății interculturale.....	191
2. Abateri de la valorile și principiile societății interculturale	195
2.1. Forme de intoleranță	195
2.2. Manifestări și efecte ale lipsei de solidaritate.....	198
3. Persoana în societatea interculturală.....	200
3.1. Trăsături ale persoanei în societatea interculturală	200
3.2. Comunicarea interculturală	203
3.2.1. Specificul comunicării interculturale	203
3.2.2. Bariere ale comunicării interculturale – stereotipuri și prejudecăți	204
3.2.3. Reguli și principii pentru facilitarea comunicării interculturale	206
Bibliografie	210

III. PROIECTUL EDUCAȚIONAL INTERCULTURAL, <i>Gabriela MESTIC,</i>	
<i>Anca ANI-RUS, Horațiu CATALANO</i>	213
1. Interculturalitatea – delimitări conceptuale	213
2. Particularități ale proiectelor educaționale	215
3. Rolul comunității și al parteneriatelor în proiectele educaționale	220
4. Exemplu de proiect educațional intercultural: „T.I.M.P. împreună”	223
Anexă. Regulamentul de organizare a activității cultural-artistice cu tema	
„Magie și prietenie”, ediția I, aprilie 2024. Secțiunea I	238
Regulamentul de organizare a Expoziției-concurs cu tema „Culturi și civilizații”,	
ediția I, aprilie 2024. Secțiunea II	239
Bibliografie	240
PARTEA A III-a. EDUCAȚIE SOCIALĂ – EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE DEMOCRATICĂ	
I. SISTEMUL POLITIC ÎN ROMÂNIA, <i>Maria Claudia CUC</i>	245
1. Drepturile omului	245
2. Formele de guvernământ și regimurile politice	250
3. Constituția României	257
4. Principiile și valorile constituționale	260
5. Pluralismul politic și partidele politice	265
6. Principii și instituții democratice	268
7. Puterile statului în România	273
7.1. Puterea executivă	273
7.1.1. Președintele României	273
7.1.2. Guvernul României	275
7.2. Puterea legislativă	282
7.3. Puterea judecătorească	287
Bibliografie	289
II. RAPORTUL CETĂȚENI – AUTORITĂȚI. DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI	
CETĂȚENEȘTI ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ, <i>Veronica REBREANU</i>	295
1. Considerații generale	295
2. Domnia legii și puterea cetățenilor	298
3. Procesul de elaborare a legilor; participarea cetățenilor la elaborarea legislației	310
4. Drepturile și libertățile cetățenești. Respectarea legilor	318
5. Buna credință în exercitarea drepturilor	323
6. Egalitatea juridică. Accesul la justiție al cetățenilor	324
Bibliografie	328
III. CETĂȚENIA ACTIVĂ. PARTICIPAREA CETĂȚENILOR LA LUAREA DECIZIILOR	
PUBLICHE ȘI LA CONTROLUL APLICĂRII ACESTORA, <i>Mirela ALBULESCU</i>	331
1. Implicarea civică	331
2. Asumarea cetățeniei democratice	337
3. Drepturi și obligații în exercitarea cetățeniei democratice	342
4. Educarea participării civice	345
Bibliografie	352

IV. PROIECTUL EDUCAȚIONAL DEDICAT PROBLEMELOR COMUNITĂȚII
EDUCAȚIONALE/LOCALE, *Denisa UNGURĂȘAN*.....

1. Exigențe curriculare	355
2. Etapele realizării proiectului	355
3. Ilustrare	357
Bibliografie	365
	376

**PARTEA A IV-a. TEMATICA PENTRU METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI
DE EXAMEN EDUCAȚIE SOCIALĂ**

I. PROCESUL EDUCAȚIONAL – ABORDAREA SISTEMICĂ, <i>Horățiu CATALANO</i>	379
1. Predarea, învățarea și evaluarea – componentele fundamentale ale procesului educațional. O analiză din perspectivă emergentă	381
2. Variabilele procesului de învățământ și relația dintre ele	388
Bibliografie	394

II. ELEMENTE DE CURRICULUM, <i>Daniel ANDRONACHE</i>	397
1. Conceptul de Curriculum: aspecte teoretice, abordări metodologice, posibile taxonomii	397
2. Componentele Curriculumului Național și termenii de referință ai acestuia	406
3. Proiectarea Curriculumului la decizia școlii	417
4. Competențele predării-învățării-evaluării la disciplina <i>Educație socială</i>	420
5. Designul și proiectarea activității didactice	422
Bibliografie	434

III. DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE LA DISCIPLINA EDUCAȚIE SOCIALĂ, <i>Dana JUCAN, Denisa UNGURĂȘAN</i>	437
1. Metodele didactice specifice disciplinei <i>Educație socială</i>	437
2. Demersurile creative în metodologia didactică	447
3. Formele de organizare a activității didactice	457
4. Mijloacele de învățământ	466
Bibliografie	469

IV. ELEMENTE DE EVALUARE EDUCAȚIONALĂ, <i>Cristian STAN, Anca SIMION</i>	471
1. Relația dintre curriculum și evaluare	471
1.1. Efecte educaționale	471
1.2. Scopul evaluării educaționale	476
1.3. Etapele procesului de evaluare	478
1.4. Funcțiile generale și specifice ale evaluării performanțelor elevilor	479
1.5. Strategii/moduri și tipuri de evaluare	482
2. Metodele de evaluare a rezultatelor școlare	485
3. Testul docimologic	491
4. Tipologia itemilor	494
5. Calitățile instrumentelor de evaluare. Matricea de specificații și rolul acesteia în proiectarea instrumentelor de evaluare	500
6. Elementele de deontologie în procesul de evaluare	503
6.1. Semnificații	503
6.2. Factori generativi ai distorsiunilor în procesul evaluării educaționale	505
6.3. Erori în evaluare și notare	507
7. Calitățile evaluatorului	508
Bibliografie	509

V. MODALITĂȚI DE UTILIZARE A RESURSELOR DIGITALE ÎN EDUCAȚIA SOCIALĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GIMNAZIAL, <i>Marius BĂNUȚ, Cătălin GLAVA</i>	513
1. Introducere	513
2. Cadrul competenței digitale pentru cetățeni	518
3. Educația socială în paradigmă digitală	522
3.1. Netiquette: educație civică prin comportamente sociale vs. antisociale	522
3.2. Gândire critică și drepturile copilului în spațiul online	525
3.3. Interculturalitate online	527
3.4. Cetățenie democratică în societatea digitală	529
3.5. Educație economico-financiară în relație cu economia digitală	532
4. Repere metodologice și resurse digitale adecvate educației sociale	535
4.1. Wakelet	535
4.2. Canva	536
4.3. Pollunit	538
4.4. Cmap	539
Bibliografie	541
VI. DIMENSIUNEA SOCIALĂ A DEZVOLTĂRII ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE, <i>Horățiu CATALANO, Ana RUS, Gabriela MESTIC</i>	545
1. Socializarea copilului mic	545
2. Conținuturile specifice dimensiunii sociale la vârstele timpurii	549
3. Socializarea în mediul familial și instituțional	554
3.1. Relațiile cu familia	554
3.2. Relațiile din cadrul instituțiilor școlare	555
4. Atașamentul ca premisă a formării comportamentelor sociale în educația timpurie	557
5. Exemple de activități care urmăresc dimensiunile și comportamentele aferente domeniului socioemoțional	559
Bibliografie	573
VII. EDUCAȚIA CIVICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR, <i>Emilia BIDICĂ, Ioana CIRA</i>	575
1. Disciplina <i>Educație civică în Curriculumul pentru învățământul primar</i>	575
2. Conținuturi specifice clasei a III-a	579
3. Conținuturi specifice clasei a IV-a	581
4. Valorificarea conținuturilor specifice disciplinei <i>Educație civică în învățământul primar</i> prin intermediul poveștilor terapeutice	583
5. Pregătirea pentru Olimpiada de <i>Educație civică – Drepturile copilului</i> , pentru clasele a III-a și a IV-a	592
Bibliografie	605

I.

FORMULAREA DE ÎNTREBĂRI

DELIA MUSTE

1. CAPACITATEA DE A NE MIRA

Fenomenul de mirare este o reacție emoțională și cognitivă care apare atunci când o persoană se confruntă cu ceva neașteptat, surprinzător sau remarcabil (Wolbert & Schinkel, 2021). Această reacție poate implica un amestec de uimire, încântare și curiozitate în fața unui eveniment, informații sau experiențe care ies din comun sau nu se încadrează în așteptările obișnuite.

Fenomenul de mirare poate avea o dimensiune emoțională prin faptul că poate declanșa o serie de emoții pozitive, cum ar fi uimirea, încântarea și admirația, elevul putând simți o bucurie interioară și poate trăi o experiență puternică și plină de viață, una cognitivă, evidențiată mai ales atunci când acesta se confruntă cu ceva surprinzător, mintea umană încercând să înțeleagă și să integreze această nouă informație în cadrul cunoștințelor anterioare sau exploratorii, atunci când mirarea poate încuraja oamenii să caute mai multe informații, să investigheze sau să exploreze subiectul care a cauzat uimirea, aceasta din urmă putând fi considerată un motor al învățării și descoperirii.

Totodată, mirarea poate avea o dimensiune creativă prin faptul că poate deschide noi orizonturi pentru gândirea *outside the box*, încurajându-ne să

ne gândim la moduri neobișnuite sau alternative de a aborda subiectul. Ea poate fi în același timp și memorabilă, deoarece experiențele care declanșează uimire sunt adesea memorabile datorită intensității emoțiilor și a stării de conștiență sporită. În acest fel, o acțiune finalizată în mod creativ poate fi păstrată în amintirea noastră o perioadă lungă de timp.

Fenomenul de mirare poate apărea în diverse contexte, atât științifice, cât și legate de artă, călătorii sau situații cotidiene. Este considerat o emoție pozitivă deoarece poate contribui la starea de bine a individului și la creșterea interesului și a curiozității sale față de lumea înconjurătoare și față de cunoaștere în general. În învățare, profesorii pot folosi strategii care să stimuleze mirarea, precum prezentarea de evenimente neașteptate sau paradoxale, utilizarea materialelor provocatoare și adresarea întrebărilor care să încurajeze elevii să-și exploreze propriile convingeri și să gândească mai profund, mirarea fiind un stimulent puternic pentru explorarea și dezvoltarea cunoștințelor și a gândirii critice.

Astfel, capacitatea de a ne mira joacă un rol semnificativ în dezvoltarea noastră personală, în învățare și în explorarea lumii înconjurătoare, acest sentiment de mirare și uimire aducând mai multe beneficii și influențând diferite aspecte ale vieții noastre (Wolbert & Schinkel, 2021).

Această capacitate conduce la stimularea curiozității și a nevoii de cunoaștere, întrucât mirarea ne trezește curiozitatea și dorința de a explora și înțelege lucrurile care ne surprind și totodată ne îndeamnă să căutăm informații, să investigăm și să învățăm mai mult. Atunci când suntem uimiți de ceva, suntem mai deschiși către noi perspective și idei, fapt care poate conduce la găsirea de soluții inovatoare și la dezvoltarea creativității. Prin urmare, putem considera mirarea un preambul al procesului creativ.

De asemenea, uimirea poate genera întrebări profunde despre semnificația a ceea ce ne înconjoară, a universului și a experiențelor noastre personale, putându-ne ajuta să căutăm sensuri mai adânci și să reflectăm asupra valorilor noastre. Valorizarea acestei caracteristici a mirării în sala de clasă poate conduce, de asemenea, la cultivarea flexibilității mentale prin faptul că uimirea ne încurajează să ne lăsăm deoparte așteptările preconcepționate și să fim mai deschiși la experiențe noi și neașteptate.

Atunci când ne mirăm cu privire la ceva, suntem mai predispuși să analizăm în detaliu și să înțelegem complexitatea aceluia lucru sau fenomen; prin urmare, învățăm să analizăm din perspective multiple o situație și să căutăm soluții, din care apoi să o selectăm pe cea mai potrivită. Prin cultivarea mirării contribuim totodată la explorarea realității înconjurătoare, deoarece copiii sunt deschiși la uimire și curiozitate în mod natural, ceea ce îi ajută să exploreze lumea și să învețe într-un mod autentic.

În ceea ce privește componenta socială și îmbunătățirea relațiilor interumane, mirarea cu privire la ceva poate fi un punct de plecare în abordarea unui subiect de conversație interesant și poate încuraja conexiuni mai profunde între oameni prin împărtășirea experiențelor și perspectivelor personale. În același timp, experimentarea uimirii poate elibera endorfine și alte substanțe chimice legate de starea de bine, contribuind la reducerea stresului și la creșterea satisfacției personale.

Tot o valență educațională, însă de data aceasta asupra învățării pe parcursul întregii vieți, se reflectă în faptul că ea ne încurajează să rămânem deschiși și să căutăm în mod constant învățarea și dezvoltarea personală.

În general, mirarea ne ajută să ne păstrăm mintea deschisă, să explorăm lumea cu ochi noi și să experimentăm o viață mai împlinită și mai înțeleaptă. În clasă, este important să percepem distincția dintre mirarea care conduce la căutări și cea contemplativă.

În fapt, mirarea nu este importantă din punct de vedere educațional doar ca motivație de a învăța (oricât de importantă ar fi aceasta), dar mirarea (de ambele tipuri) este importantă pentru educație și pentru că:

1. Este parte integrantă a procesului de înțelegere a diferenței dintre „ceea ce știi, ceea ce nu știi, ceea ce doar crezi că știi și ceea ce tu (ca ființă umană) nu poți cunoaște sau înțelege”.
2. Experiențele precedente pot conduce la o necunoaștere mai rafinată cu privire la acele lucruri pe care nu le putem cunoaște sau înțelege.
3. Mirarea ne menține viu interesul pentru lume (sau îl reînvie).
4. Mirarea ne face conștienți de contingența modalităților existente de a înțelege sau de a face lucrurile, ne stimulează imaginația și ne ajută să vedem posibilități alternative (Hepburn, 1980; Groen, 2019; Schinkel, 2020).

Întrebările sunt instrumente esențiale ale comunicării umane, folosite pentru a obține informații, clarificări sau opinii. Ele pot fi folosite în diverse contexte, de la conversații cotidiene la interviuri de angajare sau cercetare științifică. Le putem considera totodată cheia către dezvoltarea personală și profesională, către învățare continuă și înțelegere a lumii din jur, deoarece ne permit să pătrundem dincolo de suprafață și să descoperim bogăția cunoașterii și a perspectivei umane.

Fundamentale pentru dezvoltarea cunoașterii și pentru înțelegerea profundă a diferitelor subiecte, întrebările au un rol esențial în procesul de cunoaștere, cercetare și explorare a lumii înconjurătoare, contribuind la:

1. **Învățare și cunoaștere:** Întrebările stimulează procesul de învățare prin încurajarea cercetării și explorării subiectelor predate la clasă. Ele motivează atât profesorii, cât și elevii să caute informații suplimentare, uneori colaterale subiectului, dar și să obțină cunoștințe mai profunde.
2. **Stimularea gândirii critice:** Întrebările solicită gândirea analitică și evaluativă și îi încurajează pe oameni să analizeze situațiile, să compare informațiile și să formuleze opinii informate. Prin urmare, formularea și abordarea întrebărilor ne încurajează să gândim critic și să analizăm/evaluăm situații, fapte sau opinii.
3. **Extinderea cunoașterii:** Prin adresarea întrebărilor putem obține răspunsuri și informații care ulterior ne ajută să ne îmbogățim cunoștințele și să descoperim aspecte noi și interesante despre lume.
4. **Comunicarea eficientă:** Întrebările sunt un instrument puternic în comunicare, putând ajuta la clarificarea informațiilor, la obținerea detaliilor necesare și la menținerea conversațiilor la un nivel de interes ridicat. Tot ele facilitează comunicarea prin crearea unei conversații bidirecționale și încurajează dialogul, punând în centrul atenției mai multe perspective și informații.

5. **Inovare și progres:** Întrebările provoacă *status quoul* și conduc la inovare, astfel încât punerea în discuție a modului în care se realizează lucrurile și a motivelor care stau în spatele lor poate contribui la descoperirea de noi abordări sau soluții. Punând în discuție starea actuală a lucrurilor și analizând-o cu atenție, se pot deschide uși către inovare și schimbare pozitivă durabilă.
6. **Dezvoltarea relațiilor sociale:** Adresarea întrebărilor în conversații demonstrează interesul față de ceilalți, poate întări relațiile interumane în și în afara mediului didactic și ajută la creșterea profunzimii conexiunilor.
7. **Rezolvarea problemelor:** Întrebările bine formulate pot ghida procesul de rezolvare a problemelor și pot ajuta la identificarea cauzelor apariției unui fenomen/unei situații, la explorarea opțiunilor existente și la găsirea soluțiilor dezirabile și la luarea de decizii informate, aspect deosebit de relevant în contextul volumului mare de informații (fidele sau nu adevărului științific) pe care tehnologiile noi ni-l facilitează.
8. **Înțelegerea de profunzime:** Prin adresarea unor întrebări complexe putem aprofunda un subiect și, de asemenea, putem înțelege aspecte care poate nu sunt evidente la o primă analiză.
9. **Dezvoltarea abilităților de cercetare:** Întrebările ne pot conduce către explorarea și cercetarea unui subiect și ne învață să căutăm informații relevante, să evaluăm sursele și să facem selecția acestora în acord cu particularitățile lor.
10. **Stimularea creativității:** Întrebările provocatoare pot declanșa gândirea creativă și generarea de idei noi și inovatoare.
11. **Explorarea etică și morală:** Întrebările ne pot conduce spre examinarea aspectelor etice și morale ale unei situații sau ale unei acțiuni.
12. **Dezvoltarea perspectivelor:** Prin abordarea diverselor întrebări putem obține o perspectivă mai bogată și mai complexă asupra subiectelor.
13. **Cultivarea empatiei:** Întrebările care fac referire la experiențele și gândurile altora pot aduce empatia în sala de clasă sau în afara ei și pot construi conexiuni autentice între oameni.

14. **Stimularea autoreflexiei:** Întrebările ne pot ghida în autoexaminare, ajutându-ne să ne înțelegem mai bine sentimentele, motivele și acțiunile și astfel să acționăm în acord cu personalitatea proprie.

În fapt, putem considera întrebările drept instrument esențial pentru explorarea și înțelegerea lumii din jurul nostru, pentru dezvoltarea noastră personală și pentru contribuția noastră la evoluția societății. Ele ne încurajează să căutăm răspunsuri, să creștem și să ne conectăm cu alții într-un mod profund și semnificativ.

3. ROLUL ÎNTREBĂRILOR ÎN PREDAREA ȘTIINȚELOR SOCIALE

Întrebările joacă un rol fundamental în predarea științelor sociale, contribuind la formarea unui set valoros de competențe și facilitând înțelegerea profundă a conținuturilor științifice. Aceste întrebări nu doar pun bazele unei discuții productive în clasă, dar încurajează și gândirea critică, contribuind la dezvoltarea abilităților de investigare și a capacității de a evalua informațiile într-un mod obiectiv (Shanmugavelu et al., 2020).

Valoarea intrinsecă a acestora constă, de asemenea, în faptul că ajută la captarea atenției și la implicarea efectivă a elevilor în procesul de învățare, reprezentând un pretext pentru a deschide discuții, a invita la dezbateri sau a crea conexiuni cu experiențele personale ale elevilor. De exemplu, o întrebare deschisă precum „*Ce credeți că au în comun ... (și aici se precizează două evenimente/situații/acțiuni/decizii)?*” poate conduce la discuții intense și poate determina elevii să analizeze contextul și motivele care au condus la apariția unui fenomen sau acțiune.

Întrebările ajută totodată și la dezvoltarea gândirii critice și analitice: de exemplu, atunci când elevii sunt determinați să gândească mai profund și să-și argumenteze răspunsurile, își dezvoltă abilitățile de analiză și evaluare a informațiilor, element deosebit de important în contextul științelor sociale, deoarece subiectele de discuție pot fi complexe și uneori ambigue. În plus, întrebările încurajează elevii să cerceteze subiectele pe cont propriu, să caute resurse suplimentare, să citească, să investigheze și să-și îmbogățească

cunoștințele, elemente care ulterior pot sprijini dezvoltarea interesului pentru cunoaștere în toate domeniile.

Întrebările deschise, precum „*Ce factori au contribuit la ...?*”, încurajează elevii să caute date, să analizeze tendințele și să identifice cauzele și efectele într-un mod mai profund; prin urmare, rolul întrebărilor în domeniul științelor sociale este esențial pentru promovarea învățării active și a dezvoltării abilităților critice ale elevilor.

Nu vom face referire exclusiv la comunicarea în clasă, ci și la faptul că ele îi încurajează pe elevi să devină cercetători curioși și gânditori critici în ceea ce privește societatea în care trăim. Prin intermediul întrebărilor bine concepute, profesorii pot crea un mediu de învățare captivant și stimulant, în care elevii pot să-și dezvolte abilitățile și să-și aprofundeze înțelegerea asupra lumii care îi înconjoară (Moore, 1989).

4. DE CE NU LUĂM TOTUL CA FIIND CUNOSCUȚ?

Nu luăm totul ca fiind cunoscut din mai multe motive, iar această abordare are avantaje semnificative, cu precădere didactice. Este știut faptul că dimensiunea cunoașterii umane este limitată, dar totodată în continuă expansiune, și că există atât de multe aspecte ale lumii care nu au fost încă descoperite sau înțelese în întregime. Astfel, abordarea cu celeritate și curiozitate deschide drumul către noi descoperiri și învățare. Atunci când acceptăm că nu știm totul, deschidem uși pentru inovație și progres, cunoscut fiind faptul că întrebările și manifestarea curiozității ne conduc către dezvoltarea de noi tehnologii, soluții și abordări într-o varietate de domenii.

Totodată, luând în considerare faptul că nu totul ne este cunoscut, suntem încurajați să gândim critic și să analizăm informațiile. Dacă am porni de la premisa că știm totul, că tot ce se poate descoperi a fost deja descoperit, că totul este cunoscut, ne-am lipsi în mod conștient de oportunitatea de a evalua, de a pune întrebări și de a examina faptele din perspective multiple.

Deschiderea către necunoscut ne permite să ne îmbogățim înțelegerea și să vedem lumea dintr-o perspectivă mai largă. Astfel, acceptarea că nu totul

este cunoscut ne încurajează să intenționăm în mod constant să învățăm și să ne dezvoltăm, acest proces de învățare continuă menținându-ne mințile active și interesate și permițându-ne să explorăm mai departe.

În general, atitudinea de a nu lua totul ca fiind cunoscut ne încurajează să fim deschiși, să explorăm, să învățăm și să ne dezvoltăm într-un mod constant. Aceasta este o abordare sănătoasă și benefică pentru evoluția noastră individuală și pentru societate în ansamblu.

5. TIPURI DE ÎNTREBĂRI

Există mai multe tipuri de întrebări, fiecare având un scop specific în comunicare, învățare sau explorare. Menționăm în continuare câteva dintre cele mai des întâlnite tipuri de întrebări.

1. Întrebări deschise: Sunt întrebările care cer răspunsuri detaliate și complexe, care pun accent pe explicații multiple aduse în sprijinul obținerii răspunsului. De obicei, acestea încep cu: „Ce?“, „Cum?“, „De ce?“, „Unde?“ sau „Când?“.
2. Întrebări închise: Sunt întrebările care au de obicei răspunsuri scurte, precum „da” sau „nu” sau alegerea dintre opțiuni prestabilite. Ele sunt utile pentru a obține rapid informații specifice sau pentru a confirma anumite aspecte, însă nu lasă loc amprentei personale a celui care răspunde și se concentrează predominant pe rigurozitate și retenție de informație.
3. Întrebări declarative: Sunt întrebările care se formulează ca afirmații, doar intonația vocii fiind cea a unei întrebări. De exemplu, „Tema este interesantă, nu-i așa?” sau „Ați citit cartea, nu-i așa?” sunt (pseudo)întrebări menite să confirme niște așteptări mai mult decât să afle ceva anume.
4. Întrebări retorice: Sunt întrebări formulate pentru a provoca o reflecție sau pentru a atrage atenția, însă ele nu necesită un răspuns real, fiind folosite adesea în discursuri retorice sau pentru a sublinia un element anume. Exemple: „Cine nu vrea să fie apreciat?” sau „Putem ignora această problemă?”

5. Întrebări descriptive: Sunt întrebări care cer detalii specifice sau descrieri pe larg ale unor aspecte și sunt utile pentru a obține informații în amănunt. Exemple: „Cum arată colegul de bancă perfect?” sau „Cum a fost experiența ta din excursie?”
6. Întrebări de clarificare: Sunt folosite pentru a obține mai multe informații sau pentru a lămurii suplimentar un subiect. Ele apar pe perioada conversației, de cele mai multe ori spontan, și caută să contribuie la clarificarea unor elemente considerate relevante, dar care nu au fost cu adevărat prezentate. Exemple: „Poți să îmi explici mai amănunțit ce ai vrut să spui?” sau „Poți să îmi dai un exemplu?”
7. Întrebări ipotetice: Sunt întrebări despre situații imaginare sau ipotetice, folosite la clasă predominant, pentru a sprijini procesul de explorare a unor posibile scenarii aduse în discuție. Exemple: „Ce ai face dacă ai avea superputeri?” sau „Cum crezi că ar fi arătat lumea dacă evenimentul X nu ar fi avut loc?”
8. Întrebări evaluative: Sunt întrebări care cer o evaluare sau o opinie. Ele pot fi folosite pentru a măsura nivelul de înțelegere, capacitatea de sinteză a cunoștințelor sau pentru a obține feedback. Exemple: „Ce apreciezi la această carte?” sau „Cum consideri că te-ai descurcat la proiect?”

Decizia selectării și utilizării tipurilor de întrebări aparține procesului didactic efectiv și ține, în mare măsură, de abilitățile didactice ale profesorului, utilizarea lor corectă putând îmbunătăți comunicarea și înțelegerea în contexte diversificate.

6. CONSTRUCTIVISMUL ȘI FORMULAREA DE ÎNTREBĂRI

Constructivismul este o teorie educațională și filozofică ce susține că înțelegerea și cunoștințele sunt construite activ de către indivizi prin interacțiunea lor cu mediul înconjurător și prin reflecție asupra experiențelor lor. Acest concept se opune ideii conform căreia cunoștințele sunt pur și simplu transmise pasiv de la profesor la elev sau de la mediu